

mij aansloot bij de Vogelwerkgroep Amsterdam zat ik eerst bij Tuurna, een vogelclubje van het St.Nicolaas Lyceum. Daar zaten mensen bij als Patrick Bergkamp en Ton Eggenhuizen. Eenmaal bij de VWGA aangesloten maakte ik excursies met mensen als Kees Hazevoet en Robert Heemsker.

Wat en waar heb je gestudeerd?

Biologie, hier in Amsterdam. Ik wist toen ik 16 jaar oud was dat ik daarvoor zou kiezen. In die tijd was het ook behoorlijk crisis. De banen waren schaars. Je ging studeren wat je leuk en interessant vond.

Wat is je favoriete vogelsoort?

Deze vraag had ik al verwacht. Eigenlijk heb ik er twee. Ik vind de groep van alle eendachtigen, dus ook ganzen, bijzonder. Vanwege het uiterlijk, het kleurige verenkleed. Ook als je bedenkt dat er in de hele wereld geen

land is waarin eenden en ganzen zo breed aanwezig zijn als hier. Mijn exotische favoriet is de Toekan. Prachtige en bizarre verschijning.

Kun je iets vertellen over je huidige leven?

Ik woon met vriendin Inka en kinderen Roos (12) en Jan (10) in Amsterdam Oost. Uit een eerdere relatie met een Peruaanse heb ik nog een zoon die nu 23 is. Als ik tijd heb ga ik erop uit en fiets ik door gebieden als Waterland of Amstelland. Het tellen is mijn tweede natuur geworden dus die tochtjes resulteren altijd weer in lijsten met waarnemingen. Die post ik dan met regelmaat op AVN. Bijzondere obser-

vaties leg ik vast op waarneming.nl. Ik ben geen echte twitcher. Gewone alledaagse soorten bekijken vind ik altijd boeiend.

Verder volg ik graag het algemene nieuws in en buiten Nederland. Door de krant te lezen en nieuwszenders te luisteren. Tv kijk ik nauwelijks, af en toe iets op Uitzending Gemist, maar vaak heb ik er de tijd niet voor.

Hoe staat de VWGA er nu voor?

Ik denk dat we een bloeiende vereniging hebben. De goed bezochte ledenvergadering in april laat dat ook zien. De cursus 'Vogels herkennen', die we nu al een paar jaar organiseren, zorgen voor het aantrekken van nieuwe leden. De verschillende werkgroepen die we hebben zijn behoorlijk actief. Een heel leuke ontwikkeling van de laatste tijd is het tot stand komen van een werkgroep die zich inzet voor de jeugd. Persoonlijk boeit de werkgroep Veldwerk mij het meest.

En, had je die Tureluurs daar in de berm al meegeteld...?

Natuurlijk had Frank ze al lang opgemerkt en geboekstaafd. Net als de Slobeenden, Tureluurs, Grutto's en alle andere soorten die we zijn tegengekomen op dit frisse en winderige ochtenduur. Geen wereldschokkende waarnemingen, maar wel waarnemingen die de moeite waard zijn. Door mijn eigen verrekijker vond ik bijzonder: de broedende Havik, de broedende Zwarte Kraai, een Ooievaar die een kijkje kwam nemen en de zwoegende Kievit. Wat zwoegen was wist deze leerling niet. Meester Frank heeft het me geleerd.

Favoriete vogelsoort; de Smaragdtoekan

Vondsten van Houtsnippen in Amsterdam

Frank van Groen en Martin Melchers

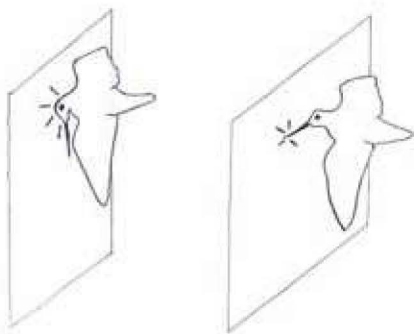
Houtsnippen broeden in grote delen van Europa. Wanneer in het noorden van Europa de vorst invalt trekken ze uit deze streken in zuidwestelijke richting weg. In Nederland broedende Houtsnippen trekken naar Frankrijk, Noord-Spanje en de Britse eilanden. In de winter herbergt Nederland vooral vogels uit noordoostelijker gelegen gebieden. Houtsnippen zijn nachttrekkers. Daarom worden ze vrijwel nooit gezien op trektelposten. Op de prooijlijst van een Slechtvalk op het ABN AMRO gebouw op de ZuidAs staat ook een Houtsnip. Mogelijk werd deze vogel in het kunstlicht van de gigantische kantoorgebouwen gegrepen door deze Slechtvalk. Na hevige sneeuwval komen Houtsnippen uit hun schuilplaatsen tevoorschijn en zijn ze makkelijker te zien, ook in stedelijk gebied. Hun perfect bij dode bladeren op de bosbodem passende camouflage werkt dan niet meer. Bij aanhoudende kou gaan veel Houtsnippen dood, net als andere soorten vogels. Ze worden dan dikwijls broodmager en doodgevroren gevonden in plantsoenen en stadstuinjtes.

Houtsnip in 'prachtkleed', raamslachtoffer, gevonden in de Maassluistraat, 25 maart 2005

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

Botsingen van Houtsnippen en opvang Tijdens de trek en in de winter komen Houtsnippen bij hun vluchten in stedelijk gebied nogal eens onvrijwillig in aanraking met ramen. Houtsnippen zijn bos- cq. bosrandvogels die geweldig goed tussen dicht bij elkaar staande bomen kunnen vliegen. In de stad proberen ze ook door smalle openingen te vliegen, maar soms zit daar glas tussen. Na een botsing zijn ze soms direct dood, maar ze blijven ook regelmatig versuft liggen. Door particulieren gevonden en versufte Houtsnippen worden regelmatig aangeboden aan de Dierenambulance. Wanneer versufte snippen na een botsing rondscharrelen op straat of in tuinen vallen ze regelmatig ten prooi aan rondzwervende huiskatten.

Type botsingen tegen een raam: links kop – rechts snavel

Houtsnip in vlucht

FOTO: ZAÏNAL HABERHAM

Levend gevonden Houtsnippen gaan bijna allemaal via de Dierenambulance naar vogelopvang De Toevlucht waar zij kunnen bijkomen in een beschermde omgeving. Binnengebrachte Houtsnippen hebben vaak een karakteristieke beschadiging die bestaat uit een gebroken snavel of een bloeduitstorting aan de basis van de snavel en de kop (zie resp. tekening links en rechts). Wanneer de snavel is gebroken is de vogel ten dode opgeschreven. Een dicht geslagen oog is ook een frequent voorkomende blessure na een botsing. Een behandeling met oogzalf wil in een dergelijk geval wel eens aanslaan.

Soms gaat een Houtsnip tijdens het transport naar de vogelopvang alsnog dood. Hoeveel binnengebrachte Houtsnippen daarna nog sterven is niet bekend. Houtsnippen zijn in gevangenschap niet aan het eten te krijgen. Zodra een Houtsnip in de vogelopvang weer vitaal gedrag vertoont, wordt de vogel daarom in een geschikt gebied vrijgelaten. Gelukkig gebeurt dit regelmatig. Volgens Gerrit Zant, beheerder van De Toevlucht, wordt 65% van de Houtsnippen na een kort verblijf vrijgelaten in de Bijlmerweide. Een hier verblijvende Buizerd heeft dit inmiddels door en probeert niet al te vitale snippen na vrijlating alsnog te grijpen.

Methode Sinds 2001 houdt de Dierenambulance en vogelopvang De Toevlucht een lijst bij met aangeleverde Houtsnippen in de omgeving van Amsterdam. Deze lijst wordt voortreffelijk bijgehouden door Paul van Wageningen. Van elke vondst worden de vindplaats (soms alleen de postcode) en de datum van de vondst genoteerd. Van het jaar 2001 zijn de gegevens niet geheel compleet. Van dat jaar zijn alleen de aantallen van november genoteerd.

Het beleid ten aanzien van dode Houtsnippen is veranderd. Voor 2001 werden alle Houtsnippen, dood of levend, door de Dierenambulance meegenomen en dus meegeteld. De dode vogels gingen in de bakken voor destructie. Tegenwoordig haalt Waternet dode Houtsnippen die in het water liggen eruit. Personeel van de Dierenambulance legt de laatste jaren dood gevonden vogels

in de bosjes. Ook mensen die bellen dat ze een dode Houtsnip hebben gevonden wordt geadviseerd hetzelfde te doen. Van al deze snippen zijn geen gegevens verzameld. Het aantal Houtsnippen dat in Amsterdam gevonden wordt is dus veel groter dan de aantallen die in de tabel staan.

Van de jaren 2010-2012 zijn de waarnemingen van Houtsnippen binnen het werkgebied van de Vogelwerkgroep Amsterdam uit waarneming.nl bijeengebracht en vergeleken met de lijsten van de Dierenambulance. Verwacht mag worden dat de bereidheid van vogelaars om Houtsnippen door te geven aan waarneming.nl relatief groot is. Een waarneming van een Houtsnip betreft immers een krent in de pap tijdens een excursie. Enkele van de ingevoerde waarnemingen in waarneming.nl betreffen overigens dood gevonden exemplaren.

Resultaten In Tabel 1 staat het aantal gevonden Houtsnippen per jaar vermeld. Er is onderscheid gemaakt tussen Houtsnippen die levend de opvang haalden en zij die onderweg dood gingen.

In totaal zijn in twaalf jaar tijd 901 Houtsnippen aangeboden. Het gaat om gemiddeld 75 Houtsnippen per jaar. Jaren met veel Houtsnippen waren 2008 (122), 2009 (141), 2011 (109) en 2012 (142). In de andere jaren werden minder dan honderd Houtsnippen binnengebracht. Dertien procent van de snippen ging dood tijdens het transport naar de vogelopvang (112 van 860).

Van de 669 snippen die door de Dierenambulance werden binnengebracht is ook de herkomst bekend. In Tabel 2 staat het aantal gevonden Houtsnippen uitgesplitst naar drie

Tabel 1. Aantal gevonden Houtsnippen per jaar per instantie

jaar	instantie	levend	dood	totaal
2001	Dierenambulance	11	2	13
2002	Dierenambulance	31	5	36
2003	De Toevlucht	33	21	54
2003	Dierenambulance	21	4	25
2004	Dierenambulance	28	4	32
2005	Dierenambulance	45	6	51
2006	Dierenambulance	48	21	69
2007	Dierenambulance	31	5	36
2008	De Toevlucht	42	32	74
2008	Dierenambulance	47	1	48
2009	Dierenambulance	136	5	141
2010	Dierenambulance	68	3	71
2011	Particulieren			41
2011	Dierenambulance	67	1	68
2012	Dierenambulance	140	2	142
	totaal	748	112	901

Tabel 2. Herkomst van door Dierenambulance binnengebrachte Houtsnippen

jaar	centrum	19 ^e eeuwse wijken	overig	totaal
2001	3	5	5	13
2002	5	6	25	36
2003	1		24	25
2004	3	7	22	32
2005	8	6	37	51
2006	13	8	48	69
2007	9	5	22	36
2008	11	4	10	25
2009	23	22	77	122
2010	11	8	40	59
2011	12	6	41	59
2012	9	16	117	142
	totaal	108	93	669

deelgebieden; het centrum (globaal het gebied binnen de Singelgracht), de negentiende-eeuwse wijken zoals onder andere de Indische buurt, Spaarndammerbuurt en Oud-West en de overige wijken zoals de tuinsteden. Hoewel de Houtsnip toch een echte bosvogel is, blijkt de soort verrassend regelmatig in het centrum van Amsterdam op te duiken. Opvallende vindplaatsen zijn Kalverstraat, Kerkstraat, Herengracht, Keizersgracht, Elandsgracht, Stadionplein, Singel en Spui.

De dichtst bebouwde delen van Amsterdam, het centrum en de negentiende-eeuwse stadswijken, zijn relatief arm aan vogelsoorten. Dat blijkt ook uit de aantallen Houtsnippen. Hier werden respectievelijk 108 (= 16%) en 93 (=14%) van de in het totaal 669 Houtsnippen gevonden.

In Tabel 3 zijn de vondsten van Houtsnippen uitgesplitst per maand. Van 802 snippen is de maand waarin ze werden gevonden genoteerd.

In de maanden april t/m augustus ging het steeds om minder dan tien Houtsnippen. In september ging het om twintig Houtsnippen. In de maanden daarna loopt het aantal snel op; 146 in oktober en de piek van 272 in november. Dit seizoenspatroon vormt duidelijk een afspiegeling van de herfsttrek van de Houtsnip. De aantallen in december, januari en vooral februari zijn kleiner. Het gaat hier om overwinterende vogels. Mogelijk heeft het aantal afnemende vondsten in de loop van de winter te maken met sterfte. Er zouden dan minder Houtsnippen in leven zijn waardoor de kans op een vondst ook kleiner wordt. Het hogere aantal in maart, 101 vogels, wordt veroorzaakt

door de dan op gang gekomen voorjaarstrek.

Mogelijk vinden botsingen in de wintermaanden vaker plaats op zonnige winterdagen. Snippen kunnen dan taxatiefouten maken als gevolg van de laag staande winterzon waardoor ze mogelijk nog eens extra worden verblind.

In Tabel 4 worden de aantallen verwonde of verzwakte Houtsnippen uit de jaren 2010–2012 per maand vergeleken met waarnemingen uit waarneming.nl. De meeste waarnemingen van vitale vogels op waarneming.nl betreffen steeds één exemplaar. Slechts bij 24 van de 302 waarnemingen gaat het om meer dan één exemplaar, met als maximum zes vogels op 7 en 10 februari 2012, respectievelijk in Zuidoost en het Sloterpark.

In de drie jaren samen (2010–2012) werden 279 Houtsnippen gevonden door De Toevlucht terwijl er van slechts 345 exemplaren waarnemingen werden doorgegeven op waarneming.nl, waarvan ook nog eens 19 dood gevonden exemplaren (ruim 5%). De aantallen gevonden en levend waargenomen exemplaren ontlopen elkaar dus niet zoveel. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat de Houtsnip door zijn verborgen levenswijze, goede schutkleur en nachtelijke trek een lage trefkans heeft. Het werkelijke aantal Houtsnippen dat voor korte of langere tijd in de regio verblijft of er overheen vliegt zal vermoedelijk veel groter zijn dan de 345 doorgegeven exemplaren.

Opvallend is het relatief grote aantal waargenomen vogels in februari 2012. Het ging toen om

Tabel 3. Houtsnipvondsten per maand

jaar	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2009	2010	2011	2012	totaal
januari		5	7			3		1	1	38	26	4	6	91
februari			1			3				2	2	1	42	51
maart		5	2		17	22		9		13	14	6	13	101
april						6						1		7
mei										1				1
juni								1				1	1	3
juli									5				1	6
augustus									8	1				9
september								1	19					20
oktober		12	7	5	14	6	18	13	17	16	6	18	14	146
november	13	14	7	26	19	29	15	22	11	22	23	30	41	272
december			1	1	1		3		12	48		7	22	95
totaal														802

Tabel 4. Meldingen op waarneming.nl vs. vondsten De Toevlucht

jaar	meldingen waarneming.nl							vondsten De Toevlucht			
	wng	ex	wng	ex	wng	ex	totaal ex	2010	2011	2012	totaal ex
januari	18	19	3	3	2	2	24	26	4	6	36
februari	14	15	5	5	76	110	130	2	1	42	45
maart	13	13	11	11	12	12	36	14	6	13	33
april	6	8	2	2	0	0	14		1		1
mei	4	4	4	4	0	0	8				0
juni	3	3	1	1	0	0	4		1	1	2
juli	2	2	1	1	0	0	3			1	1
augustus	4	4	2	2	0	0	6				0
september	8	8	1	1	0	0	9				0
oktober	9	10	6	6	4	4	20	6	18	14	38
november	30	30	6	7	9	9	46	23	30	41	94
december	20	22	5	6	21	21	49		7	22	29
totaal	131	138	47	49	124	158	345	71	68	140	279

In memoriam Joop Andriese (1926-2013)

Ruud Vlek

110 vogels, dat is 32% van het totale aantal in de jaren 2010-2012. Dit correspondeert met een groot aantal vondsten van gewonde of verzwakte vogels in die maand (42); dit is 15% van het totale aantal in de periode 2010-2012. Met name in de eerste twee weken van februari 2012 was sprake van strenge vorst waardoor Houtsnippen op ongebruikelijke plaatsen op zoek gingen naar voedsel en daardoor beter zichtbaar waren en, mogelijk door verzwakking, meer dan gebruikelijk in de opvang terecht kwamen.

Maanden waarin meer dan driemaal zoveel Houtsnippen werden gevonden dan waargenomen zijn oktober en november 2011 en 2012, en januari 2012. Deze laatste maand ging het echter maar om een handvol waarnemingen. Met name november 2012 springt eruit, met ruim viereenhalf keer meer gevonden Houtsnippen dan waargenomen in die maand. In oktober en november, de doortrekperiode, wordt veel gevlogen (deels 's nachts) in een voor Houtsnippen (nog) onbekend gebied, waardoor de kans op een onvrijwillige botsing met ramen relatief groot is. Van extreme koude en sneeuw is in deze periode nog geen sprake. De goed gecamoufleerde vogels worden dan maar weinig waargenomen.

In alle andere maanden werden maximaal 1,37 keer (januari 2010) zoveel Houtsnippen gevonden dan waargenomen. Behalve met het relatief grote percentage gevonden vogels springt januari 2010 er ook uit met relatief veel vondsten en waarnemingen. Deze maand verliep koud met op veel plaatsen sneeuwbedekking hetgeen het relatief grote aantal waarnemingen van Houtsnippen verklaart.

Het enige geldige territorium van Houtsnip in een groot aantal BMP-plots in de regio Amsterdam betreft een geval uit Botshol in 2010 (Van Groen, 2011). Dat de Houtsnip geen regelmatige broedvogel is onze regio wordt mooi geïllustreerd door het feit dat in de maanden april t/m september 2012 geen enkele Houtsnip werd doorgegeven aan waarneming.nl. In de jaren daarvoor ging het steeds om slechts enkele exemplaren in deze periode. Ook wordt in deze periode slechts incidenteel een dood of gewond exemplaar opgeraapt.

Conclusies In oktober en november, de doortrekperiode van Houtsnip, worden relatief veel gewonde Houtsnippen gevonden. Het aantal gewond gevonden Houtsnippen kan in die tijd wel een factor drie tot viereenhalf hoger liggen dan het aantal waargenomen vitale vogels. De 's nachts trekkende vogels lopen met name in die periode het risico op een onvrijwillige botsing met een raam. In de winter leveren strenge vorst, in combinatie met sneeuwval, veel waarnemingen en vondsten van dode of verzwakte Houtsnippen op. De vogels worden onder deze omstandigheden uit hun schuilplaatsen verdreven waardoor ze beter zichtbaar zijn en relatief vaak verzwakt of dood gevonden worden.

Literatuur Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Van Groen, F.M. 2011. Broedvogelinventarisaties in 2010. De Gierzwaluw jg. 49 (1): 12-23.

Website KNMI: www.knmi.nl

Op vrijdag 24 mei jl. overleed Joop Andriese. Hij was vanaf het begin lid van de KNNV Vogelwerkgroep Amsterdam, en mogelijk al van de voorganger daarvan, de Vogelstudiegroep Amsterdamse Bos (1959-1962).

FOTO: FAMILIEARCHIEF

FOTO: ARCHIEF BERT JAN BOL

Joop Andriese samen met Bert Jan Bol op de ladder

Joseph Johannes Marinus Andriese werd geboren op 22 december 1926 in Amsterdam. Hij behoort aldus tot de generatie van illustere Amsterdamse vogelaars, geboren in de tweede helft van de jaren twintig, als Jacob Walters (1926) en Johan Frieswijk (1929). Dat is de generatie die groot gebracht werd met de methode van kwantitatieve gebiedsinventarisatie, gepropageerd door Luuk Tinbergen (Vogels in hun domein, 1e druk 1941).

De vogelstudiegroep Amsterdamse Bos en de KNNV VWGA legden zich in de eerste twintig jaar van hun bestaan sterk toe op gebiedsinventarisatie van natuurgebieden in en om Amsterdam. In het Mededelingenblad van de KNNV VWGA werden de resultaten daarvan gepubliceerd in reeksen inventarisatieverslagen. Feitelijk was dit een voortzetting van de

FOTO: ELLEN DE BRUIN, 22-07-2007

Joop Andriese met een zojuist geringde Kerkuil